

Búcsú Sötér Istvántól

A Tiszatáj májusi száma még az ő regényrészletével, Papp Zoltánnak vele készült beszélgetésével, Ferenczi Lászlónak róla szóló tanulmányával, Illés Endre hozzá írott leveleinek közlésével köszöntötte hetvenötödik születésnapján, s most már búcsúznunk kell tőle. Október 7-én szenvedéseitől váltotta meg a halál.

Tudós volt és író. Egyaránt járatos a világirodalomban, különösen a franciában, de a magyarban is, monográfiát alkotva 19. századi irodalmunkról, Jókairól, Eötvösről, de finom ítéletű tanulmányokat is 20. századi íróinkról, költőinkről, beleértő, hozzáértő bírálatokat kortársainak alkotásairól. Egyetemes ember volt. Elegáns fogalmazású, okos mondatai szépprózájában is hatásosan érvényesültek, elbeszéléseit, regényeit is esszészzerűvé tették. Inkább ábrázolt, leírt, hangulatot érzékeltetett; a cselekmény bonyolítása, hőseinek beszélgetése, megidézése kevésbé volt erőssége. Csaknem mindig önéletrajzi indítású szépirodalmi művei jobbadán értelmiségi olvasókra számíthatnak.

Számomra rejtély, hogy bár 18 évesen elhagyta szülővárosát, Szegedet, és négyéves itteni egyetemi tanársága idején (1948—52) sem költözött vissza, hanem az „utazó professzorok” közé tartozott, mennyire elevenen éltek benne gyermekkori emlékei. Két éve — még jóváhagyásával — miniatűr könyvbe szedtem *Szeged könyve* címmel írásainak helyi vonatkozású szemelvényeit. Meglepő, milyen pontossággal és szeretettel örököltette meg írásaiban a Várost, hangulatát, utcáit, jeles épületeit. Már első regényében, a *Fellegjárásban* (1939), jöllehet ez az Eötvös Kollégium eposza, vissza-visszatérnek a szegedi alakok és helyszínek. Második regénye, *A templomrabló* (1943) mindenestül a szegedi világ rajza a forradalmak korában, s noha a történelmi események csak háttérül szolgálnak a belső, lelki események ábrázolásához, oly jellegzetessé teszik a művet, hogy a környezetet elszakíthatatlannak érezzük a lélekrajztól, a cselekménytől.

Hadd örökössük itt meg Sötér szerepét a Tiszatáj körül: a folyóiratnak az 1948. évi 9—10. számtól az 1949. évi 4. számig Erdődi Józseffel és Halász Előddel társszereksztője volt. Örömmel fődözte föl a Tiszatáj körül sereglő fiatalok tehetségét, bár nem mindegyikük szolgált rá Sötér lelkes fogadtatására.

Csak életének végén kerültünk melegebb kapcsolatba. Korábban afférom is akadt vele. A Kilényi-féle Juhász Gyula-gyűjteményt, amely a Somogyi Könyvtár tulajdonaként kölcsönképpen volt az egyetemi irodalomtörténeti intézetben, 1961-ben, amikor átkerültem a Somogyiba, mint a kritikai kiadás szerkesztője magammal vittem. „Jóakaróim” Szauder Józsefet fölporolták ellenem, s ő presztízsből Sötérhez mint akadémiai osztálytitkárhoz fordult. Ő rám parancsolt, hogy a gyűjteményt vigyük vissza. Én megmakacsoltam magam, de Tóth Béla a béke kedvéért saját kezűleg cipelte vissza a kéziratokat tartalmazó dobozokat. Nem sokáig, mert hamarosan visszakaptuk, s máig őrizzük az értékes gyűjteményt.

Sötér ezt bizonyára rég elfelejtette, amikor a *Szeged* című útikönyvem első kiadásának megjelenése (1981) után gratulált. Egyik utolsó írásában pedig *A szerette Város* című könyvemmet méltatta a *Kortársban*. Ez lett egyszersmind utolsó vallomása szülővárosáról.

Szeged legnagyobb szülőttei közül való volt.

PÉTER LÁSZLÓ